

Elena Lupșa
Gabriel Hacman

Filosofie

Manual pentru clasa a XII-a

Tip A

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ S.A.

Respectări	
Capitolul 1. OMUL	4
1.1. Omul și problematica naturii umane	5
Aplicații	14
1.2. Omul și societatea	16
Aplicații	19
1.3. Alteritate și identitate	20
Aplicații	23
1.4. Sensul vieții	25
Aplicații	30
Evaluare	33
Capitolul 2. MORALA	34
2.1. Binele și răul	35
Aplicații	40
2.2. Teorii morale	42
Aplicații	45
2.3. Probleme de etică aplicată	47
Aplicații	52
Evaluare	54
Capitolul 3. POLITICA	55
3.1. Libertate și responsabilitate social-politică	56
Aplicații	63
3.2. Egalitate și dreptate	64
Aplicații	72
3.3. Teorii politice moderne și contemporane	73
Aplicații	79
3.4. Idealul democratic. Drepturile Omului	81
Aplicații	91
Evaluare	93
Capitolul 4. CUNOAȘTEREA	94
4.1. Problema intemeierii cunoașterii	95
Aplicații	103
4.2. Forme de cunoaștere și tipuri de adevăr	104
Aplicații	113
4.3. Adevăr și eroare	114
Aplicații	119
Evaluare	120
Capitolul 5. FILOSOFIA	121
5.1. Ce este filosofia?	122
Aplicații	126
5.2. Filosofie și viață	127
Aplicații	134
Evaluare	137
Bibliografie selectivă / Sugestii de lectură	138
Anexă. Cum analizăm un text filosofic?	139
Cum scriem un eseu filosofic?	140
Schîja unui comentariu de text filosofic	142

OMUL

Descrierea CIPs Bibliotecă

LUPSA, ELENA

Profilul omului

Elena Lupsa - Gaia

Editorial Didactic și Pedagogic

ISBN 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Preț: 12,99 RON

ISBN: 978-606-588-100-2

Format: 210 x 280 mm

Pagini: 128

Auguste Rodin – *Gânditorul*

Prin om, filosofia gândește umanul dincolo de el (...) dar în jurul omului pivotează totul.

Ceea ce e absurd la cei care cer simplă libertate pentru buna dezvoltare a omului e că își închipuează și ce este omul; când de fapt omul e ceva care se definește neîncetat. – Sunt de partea celui care nu știe. El are sorți să caute ceva.

Constantin Noica

1.1. Omul și problematica naturii umane

1.2. Omul și societatea

1.3. Alteritate și identitate

1.4. Sensul vieții

Evaluare

Teme pentru eseuri

Ne naștem sau devinem oameni?

Omul, tărâm al contradicțiilor

Omul, ființă socială

Suntem ceea ce am ales să fîm

Suntem ceea ce alții au ales pentru noi

Fericirea sau sensul vieții

Ce este fericirea?

Unde putem căuta fericirea?

Project

În cadrul grupelor sau echipelor de lucru, surprindeți mutațiile pe care le-a suferit natura umană ca urmare a progresului tehnic și științific.

Portofoliu

Selectați imagini, fragmente de texte care să reflecte specificul naturii umane.

Fără îndoială că, încă din antichitate, omul și-a pus întrebări care vizau originile sau natura sa, sau destinul său, omul devenind astfel „o problemă pentru om” (Gabriel Marcel). Socrate a făcut primul pas coborând filosofia din cer pe pământ și aducând-o în câminele noastre” (Cicero) prin orientarea vizionii filosofice spre cunoașterea omului. Maxima lui **Socrate** „Cunoaște-te pe tine însuți!” a contribuit la sporirea câmpului reflecției filosofice prin includerea problematicii umanului în câmpul de interes al investigației filosofice. De-a lungul istoriei filosofiei, maxima a fost reluată de numeroși filosofi și nici măcar astăzi nu și-a pierdut forța și actualitatea.

Omul și problematica naturii umane reprezintă una dintre problemele cardinale ale filosofiei. Etimologic termenul de *natură* provine din limba latină, din verbul *nascor*, a naște, iar prin **natură umană** înțelegem ceea ce este comun tuturor oamenilor, în timp ce natura unei persoane poate desemna și ceea ce singularizează individul de ceilalți semeni ai săi.

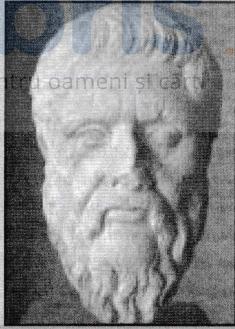
Natura și locul omului în lume, cunoașterea, libertatea, dreptatea etc. constituie teme care nu pot fi abordate decât în legătură cu omul. Astfel, filosoful german, **Immanuel Kant**, pentru a răspunde la întrebarea „*Ce este omul?*”, a identificat trei mari direcții care vizau **cunoașterea** (Ce pot să știu?), **morală** (Ce trebuie să fac?) și **relația cu divinitatea** (Ce-mi este îngăduit să sper?). Ultimele trei întrebări se subsumează întrebării *Ce este omul?, deoarece „în jurul omului pivotează totul”* (C. Noica).

Max Scheler este filosoful care la începutul secolului trecut impune numele de *antropologie filosofică* pentru preocupările legate de definirea naturii umane deși termenul de antropologie este folosit încă din 1596 (în limba greacă *antropos* înseamnă om) și preocupările referitoare la explicarea naturii umane sunt de o vârstă cu filosofia. Dacă la început omul era socotit simplă parte a naturii, asemenea tuturor obiectelor (presocraticii), odată cu orientarea cunoașterii filosofice spre lumea interioară a omului, filosofii au considerat că înțelegerea acestuia poate constitui o cale de acces spre descifrarea secretelor universului. În acest sens, universul a fost caracterizat drept o lume „mută” inconștientă în raport cu omul care, deși este cea slabă, cea mai fragilă ființă din cosmos, este

• Pornind de la textul următor, realizați o dezbatere.

Omul este ființă prin care intră întrebări în lume; dar omul este și ființă pentru care vin în lume întrebări care îl privesc și la care nu poate răspunde. Omul se definește, prin urmare, în raport cu ignoranța originară. El are o legătură profundă cu această ignoranță. și tocmai în funcție de ea definește el ce este și ce caută.

Jean-Paul Sartre, Adevăr și existență

Platon

(428 – 348 î.H.)

Info: Filosof antic, discipol al lui Socrate, a fondat în 385 î.H. Academia ateniană, școală care a durat câteva secole. În politică, ilustrat proiectul unei cetăți ideale, formată din trei clase: filosofii, războinicii și producătorii.

Opera: principalele dialoguri sunt: *Apologia lui Socrate, Criton, Gorgias, Fedon, Banchetul, Timaios, Protagoras, Menon, Republica, Parmenide*.

• Comentați, pe baza textului de mai jos, teza potrivit căreia omul este alcătuit din suflet și corp.

SOCRATE: Vasăzică, omul este altceva decât propriul său corp?

ALCIBIADE: S-ar părea.

SOCRATE: Atunci ce este omul?

ALCIBIADE: Nu știu să spun.

SOCRATE: Dar cel puțin știi că este cel care are în folosință corpul.

ALCIBIADE: Așa e.

SOCRATE: Însă se folosește de corp altul decât sufletul?

ALCIBIADE: Nu altul. (...)

SOCRATE: În orice caz, cred că nimeni nu contestă încă un lucru.

ALCIBIADE: Ce lucru?

SOCRATE: Că omul este una din acestea trei.

ALCIBIADE: Care anume?

SOCRATE: Sufletul, corpul sau, în sfârșit, întrunirea lor, adică întregul. (...)

și cea mai nobilă, deoarece este înzestrată cu rațiune, fapt ce îl face conștient de poziția sa în univers (vezi textul lui B. Pascal).

Concepțiile filosofice despre om pot fi grupate în două mari categorii: **unele care definesc omul prin trăsături esențiale**, adică prin trăsături necesare și universale și **altele care definesc omul prin absența unor asemenea trăsături**. Filosofii din prima categorie admit o natură umană dată, dar diferă între ei prin identificarea trăsăturii definitorii. Filosofii antici au definit omul prin suflet fără să ignore celelalte facultăți ale subiectivității umane, cum ar fi, de exemplu, afectivitatea sau latura corporală (**Platon**). Gânditorii medievali au văzut în om corp și suflet și au susținut dogma religioasă a omului păcătos, atât prin trupul, dar și prin sufletul subjugat poftelor trupești. De aici, apare și necesitatea de a regândi natura umană, în sens religios, susținând desăvârșirea acestia prin credință cu ajutorul rațiunii și voinței (vezi textul lui Augustin). Pentru **R. Descartes** omul este o substanță duală, alcătuită din trup și suflet, „un lucru care cugetă”, cugetarea fiind atributul sufletului, iar întinderea fiind atributul trupului. Mergând mai departe, alții filosofi au identificat două tipuri umane: omul religios și cel areligios, susținând că „omul areligios în stare pură este un fenomen mai degrabă rar” în societățile moderne (M. Eliade).

Filosofii din cea de-a doua categorie definesc omul prin absența unor trăsături definitorii pleacă de la premisa că în om se găsește forță care-i permite să-i aleagă esența. Astfel, dacă Dumnezeu l-a creat pe om și l-a înzestrat cu spirit fără ca prin acesta să-i confere o anumită natură (esență), ci l-a lăsat să-și aleagă natura cu ajutorul rațiunii și voinței, demnitatea omului constă în utilizarea proprietății de alegere în scopul desăvârșirii acestia (vezi textul lui Pico della Mirandola). Alții filosofi susțin caracterul nedeterminat al naturii umane, negând însă existența lui Dumnezeu și susținând că natura umană nu este stabilită de divinitate, deoarece omul „mai întâi există”, „se ivește” și apoi primește trăsături definitorii prin propria sa libertate de alegere. Întrucât Dumnezeu nu există, nu există o „lume a valorilor” pe care omul să și-o însușească, ci omul reprezintă sursa valorilor, fiind responsabil pentru fiecare alegere pe care o face (vezi textul lui J.-P. Sartre).

Această idee este dusă mai departe atunci când se consideră că omul este o ființă deschisă permanent către

lume și numai dezvăluirea propriei ființe contribuie la cunoașterea universului.

Respect pentru om și cărti

Alte teorii susțin că omul se naște om și devine om, adică el se definește atât printr-o natură proprie, cât și prin activitate socială care-i modeleză trăsăturile definitorii. Astfel, omul este definit ca *homo faber* având în vedere inteligența, care deși există și la alte animale, îi permite ca prin intermediul invenției să proiecteze și să realizeze „obiecte artificiale” (vezi textul lui H.L. Bergson). Ca reacție la această concepție, omul va fi definit drept „existență întru mister și pentru revelare”, afirmând că nu inteligența reprezintă criteriul de definire a omului, ci faptul că omul este o ființă creaoare de cultură, capabilă „să renunțe căteodată chiar până la autonomie la avantajele echilibrului și ale securității” (vezi textul lui L. Blaga).

Henri Bergson (1859–1941), *Evoluția creaoare Homo faber*

Când putem data apariția omului pe pământ? În vremea confeționării primelor arme, a primelor unelte. (...) Animalele pe care, din punctul de vedere al inteligenței, le clasificăm imediat după om – maimuțele și elefanții – știu să folosească偶然 un instrument artificial. Sub ele, dar nu prea departe, sunt aşezate acelea care recunosc un obiect fabricat. Vulpea, de exemplu, recunoaște că o capcană este o capcană. Fără îndoială, pretutindeni unde există inferență există și inteligență; iar inferența care constă în prelucrarea experienței trecute în sensul celei prezente este deja începutul invenției. Invenția se desăvârșește atunci când se materializează într-un obiect fabricat. Spre acest lucru tinde, ca spre un ideal, inteligența animalelor. Și chiar dacă în mod obișnuit ele nu ajung să producă obiecte artificiale de care să se poată servi, instinctele lor naturale le permit totuși variații pe care le îndreaptă în acest sens.

În privința inteligenței omenești, încă nu s-a accentuat îndeajuns de mult asupra faptului că invenția mecanică a constituit punctul ei de plecare, că și astăzi viața noastră socială gravitează în jurul fabricării și utilizării instrumentelor artificiale, că invențiile care au marcat progresul au trasat, în același timp, însăși direcția acestuia. Adesea ne e greu să ne dăm seama că schimbările suferite de omenire se referă, de obicei, la transformările din domeniul uneltelor folosite. Obișnuințele noastre individuale și chiar sociale supraviețuiesc destul de multă vreme împrejurărilor care le-au produs, astfel încât efectele

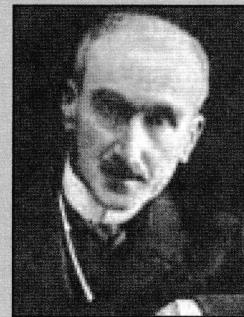
SOCRATE: Într-adevăr, dacă nu diriguiește una din părți, nu e cu putință în niciun chip ca dirigitor să fie întregul.

ALCIBIADE: Ai dreptate.

SOCRATE: Întrucât însă omul nu este nici numai corp și nici întruire laolaltă, nu mai rămâne, cred eu, decât ca omul însuși să nu fie nimic; sau, dacă totuși este ceva, să rezulte cum că e altceva decât suflet. (...)

SOCRATE: (...) într-adevăr, va trebui să recunoaștem că nimic nu este mai presus în noi însine, decât sufletul.

Platon, Alcibiade

Henri-Louis Bergson

(1859–1941)

Info: Filosof francez, profesor la Collège de France, laureat al premiului Nobel pentru literatură. A fost inițiator al intuiționismului prin care a încercat să surprindă mobilitatea realității înțeleasă ca evoluție creaoare.

Opera: *Materie și memorie* (1896), *Râsul* (1900), *Ce le două surse ale moralei și religiei* (1932).

Intuiționismul reprezintă o teorie a cunoașterii care acordă un rol important intuiției (în teoria lui Bergson, intuiția, în opoziție cu inteligența conceptuală sau științifică, permite accesul la absolut).

Homo Sapiens – Omul înțelept
(lat.).

Homo Faber – Omul meșteșugar
(lat.)

Lucian Blaga
(1895–1961)

Info: Filosof și poet, s-a născut la Lancrăm, în apropiere de Sebeș. Studiile filosofice le-a făcut la Universitatea din Viena unde a obținut în anul 1920 titlul de doctor. În anul 1938 a fost numit profesor de filosofia culturii la Universitatea din Cluj-Napoca. În perioada 1949–1959 a lucrat la Filiala Cluj a Academiei și la Biblioteca universitară. Filosofia sa reprezintă o reflecție asupra condiției umane în univers, în fața Marelui Anonim, conceput ca un „produs mitic-filosofic” al imaginatiei căutătoare de sensuri ultime, căruia î se atribuie calități divine și demonice.

Opera: *Filosofia stilului, Fenomenul originar, Trilogia cunoașterii, Trilogia culturii, Trilogia valorilor.*

profunde ale unei invenții se fac remarcate abia când, pentru noi, ea și-a pierdut deja caracterul de noutate.

(...) Dacă ne-am putea descotorosi de orice orgoliu, dacă - spre a ne defini ca specie - ne-am ghida după ceea ce preistoria și istoria ne arată că reprezentă caracteristica stabilă a omului și a inteligenței, nu ne vom spune Homo Sapiens, ci Homo Faber. În fond, inteligența (...) este capacitatea de a fabrica obiecte artificiale, în particular unelte de făcut unelte și de a varia la infinit fabricarea lor.

Lucian Blaga (1895–1961), *Geneza metaforei și sensul culturii*

Existența întru mister și pentru revelare

În cadrul „naturii”, omul este desigur un simplu animal înzestrat unilateral cu cea mai mare inteligență, dar această propoziție ni se pare tot atât de irelevantă ca și cum ai spune că, în cadrul naturii și în perspectivele ei o „statuie” e un simplu *bloc de piatră cizelată*. Comparația reliefelor suficient păcatul de care se face vinovată biologia când atacă problema omenescului, acceptând să privească lucrurile dintr-o perspectivă prea puțin indicată și iremediabil îngustă. Sub unghi biologic-naturalist problema diferențelor dintre om și animal nu-și poate găsi soluția amplă ce o comportă. Și e de mirare că tocmai un Bergson nu a știut să taie, în ceață, și alte perspective, atunci când situația teoretică a veacului l-a invitat să se îndrume spre taina omului. (...) Conștiința animalică nu părăsește făgașurile și conținuturile concretului. Tot ce, în comportarea animalică, pare orientare dincolo de imediat se datorează întocmirilor finaliste ale vieții ca atare, și se integrează într-un soi de creație anonimă, ce pulsează în „specie”. (...) Din acest unghi, inteligența umană nu prezintă probabil decât însușiri de mai accentuată complexitate; vasăzică o deosebire *graduală*. Animalul e însă cu desăvârșire străin de „existența în mister și pentru revelare” și de dimensiunile și complicațiile vieții rezultă din acest mod de existență. Existența întru mister și revelare este un mod eminentemente uman. (...) Dacă animalul produce uneori fie unelte, fie lăcașuri, fie organizații, actele sale nu izvorăsc din existența întru mister și revelare. Aceste acte nu sunt „creatoare”; ele se degajă stereotip din grija de securitate a animalului și, mai ales, a speciei, în lumea sa. Existența întru imediat și pentru securitate este desigur un mod pe care nu-l depășește conștiința niciunui animal. (...)

Ceea

ce se întâmplă să producă animalul, ca de exemplu lăcașuri, organizații, poate să fie judecat în înțeles exclusiv sub unghiul necesităților vitale. Aceste produse corectează sau compensează neajunsurile mediului, și asigură animalului existența în acest mediu care în atâta privințe răspunde insuficient exigențelor; aceste produse n-au nici caracter metaforic-revelatoriu, nici aspecte stilistice; ele nu sunt „creații” cu adevărăat; ele nu constituie niciodată o lume aparte și nu cer să fie judecate după norme *imanente*.

(...) Animalul e deplin caracterizat prin următoarele:

1. El există exclusiv întru imediat și pentru securitate.
2. El cunoaște în felul său lumea sa concretă.
3. Animalului i se pot atribui anume categorii cognitive în sens funcțional.
4. Animalul poate fi producător de civilizație, dar stilistică, stereotipă, atemporală.

Spre deosebire de animal, omul se caracterizează prin următoarele:

1. Omul nu există exclusiv întru imediat și pentru securitate, ci și în orizontul misterului și pentru revelare.
2. Omul e înzestrat cu un destin creator de cultură (metaforică și stilistică).
3. Omul e înzestrat nu numai cu categorii cognitive ca animalul, ci și cu categorii abisale.
4. Omul are posibilitatea nu numai de a „produce”, ci și de a „crea” o civilizație de aspect stilistic și istoric variabilă.

Giovanni Pico della Mirandola (1463–1494), *Despre demnitatea omului*

Demnitatea omului

Gândindu-mă la sensul acestor spuse, nu mă nemulțumeau acele numeroase argumente ce sunt aduse de mulți în legătură cu superioritatea naturii umane: (anume) că omul este un intermediar între creațuri, fiindu-le slujitor celor superioiri și stăpân celor inferioiri lui; că prin ascuțimea simțurilor, prin spiritul creator al rațiunii, prin lumina inteligenței (sale) este interpretul naturii; că este elementul de legătură al eternității și al timpului trecător (...).

Părintele Dumnezeu, supremul arhitect, construise deja, după legile tainicei înțelepciuni, această casă a luminii, pe care o vedem, preamăreț templu al dumneziei. (...) Dar după terminarea lucrării, făuritorul dorea să existe cineva care să cerceteze cu atenție înțelesul unei atât de mari înfăptuiriri, să-i îndrăgească frumusețea, să-i

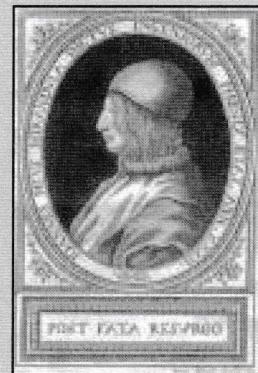
• Citiți textul:

Când spui „natură”, înseamnă că faci ca Occidentalul, te pregătești să vorbești de natură și om. Dar așa omul e sau coborât în natură (maimuțe golașe, cu simplu primat, libido) sau ridicat prea mult deasupra ei (constițămă de sine, spirit, fiu al cerului). Dacă spui fire nu mai ai opozиie între natură și om. Omul este mai departe în natură, dar e și puțin cer în ea.

Constantin Noica, Jurnal de idei

• Cu ajutorul dicționarului definiți termenii de *natură*, *om* și *fire*.

Imanent înseamnă ceea ce, într-o ființă sau lucru, ține de un principiu sau de o cauzalitate internă și nu exterioară.

Giovanni Pico della Mirandola
(1463–1494)

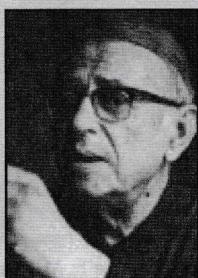
Info: Gânditorul italian, a urmărit să demonstreze adevărul creștinismului, considerat ca punct de convergență a tuturor formelor de gândire anterioare, teză condamnată de curia română. A fost condamnat pentru eretie.

Opera: 900 de teze sau *Conclusiones philosophicae, cabalisticae et theologicae*.

- Comparați concepțiile lui Pico della Mirandola și J.G. Fichte despre natura umană.

Singur în Univers, nefixat de nimic și prezent pentru toate, neasigurat prin nimic și, cu atât mai puțin, prin el însuși, omul trebuie ori să fie înfrânt, ori să domnească peste toate căte sunt, cu un plan al înțelepciunii, de care nu este capabil niciun alt animal, să ia totul în mod clar în stăpânire sau să moară! Fii nimic sau monarhul creației prin intelect! Piei sau creează-ți limbajul!

J.G. Fichte, *Originea limbii*

Jean-Paul Sartre
(1905–1980)

Info: Filosof francez, reprezentant al existențialismului, scriitor (Premiul Nobel, 1964), jurnalist și militant social.

Opera: *Imaginația* (1936), *Ființa și neantul* (1943), *Existențialismul este un umanism* (1936), *Critica rafinuirii dialectice* (1960), *Adevăr și existență* (1990).

admire măreția. Din această cauză, după ce toate celelalte lucruri au fost duse la capăt (după cum dovedesc Moise și Timaios), s-a gândit în sfârșit, să creeze omul.

Dar, printre arhetipuri nu avea vreunul după care să plăsmuiască un nou neam; nici printre bogății nu mai avea ce să-i dea moștenire noului fiu, și nici printre locuri nu mai avea vreunul în care să șadă acest contemplator al Universului. Toate erau deja pline. (...) În sfârșit, preabunul creator a hotărât ca acela, căruia nu mai putea să-i dea nimic propriu, să aibă ceva comun, dar cu toate acestea să fie deosebit de fiecare în parte. Așadar, a conceput omul ca pe o lucrare cu un aspect care nu îl diferențiază și, așezându-l în centrul Universului, i-a vorbit astfel: „O, Adame! nu ţi-am dat niciun loc sigur, nicio înfățișare proprie, nici vreo favoare deosebită, pentru ca acel loc, acea înfățișare, acele îngăduințe pe care însuți le vei dori, tocmai pe acelea să le dobândești și să le stăpânești după voința și hotărârea ta. Natura configurată în celelalte ființe este silită să existe în limitele legilor prestabilite de mine. Tu, neîngrădit de niciun fel de opreliști, îți vei hotărî natura prin propria-ți voință în a cărei putere te-am așezat. Te-am pus în centrul lumii pentru ca de aici să privești mai lesne cele ce se află în lumea din jur. Nu te-am făcut nici ceresc, nici pământean, nici muritor, nici nemuritor, pentru ca singur să te înfățișezi în forma pe care însuți o preferi, ca și cum prin voia ta ai fi propriu-ți sculptor și plăsmuitor de cinste. Vei putea să decazi la cele de jos ce sunt lipsite de inteligență; vei putea, prin hotărârea spiritului tău, să renăști în cele de sus ce sunt divine.

Jean-Paul Sartre (1905–1980), *Existențialismul este un umanism*

Nu există natură umană

Ateismul existențialist, pe care îl susțin, afirmă că dacă Dumnezeu nu există, atunci există cel puțin o ființă a cărei existență precede esența, o ființă care există înainte de a fi definită prin vreun concept, și că acea ființă este omul. (...) Ce se înțelege aici prin enunțul că existența precedă esență? Aceasta înseamnă că omul mai întâi există, se găsește, se ivește în lume și după aceea se definește. Așa cum este conceput de către existențialist, omul este nefedibil pentru că la început el nu este încă nimic. Dar apoi el va fi ceva, și va fi ceea ce se va face singur. Astfel, nu există natură umană, fiindcă nu există vreun Dumnezeu care să o conceapă. (...)